

III. PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA

PRAWO FINANSOWE

SPRAWY BUDŻETOWE

W 1959 r. zbiegło się ogłoszenie dwóch ustaw budżetowych na 1959 r. (Dz. U. 16/89) i na 1960 r. (Dz. U. 72/454). Dochody budżetów wynoszą 186 i 196 mld zł, w tym budżetów terenowych 42 i 46 mld; własne dochody terenowe wyrażają się w kwotach 22 i 26 mld, reszta płynie z budżetu centralnego. Budżet na rok 1959 został powiększony przez uchwalenie dodatkowych kredytów (Dz. U. 69/433); zwiększone wydatki na renty zostały pokryte z nadwyżki budżetowej (Dz. U. 69/432). Układ budżetu na rok 1960 w zasadzie nie ulega zmianie; wyjątek stanowi tradycyjna już zmiana treści załączników obejmujących budżety terenowe oraz wprowadzenie większe; szczegółowości wpłat dokonywanych, nie jak dotychczas przez całe ministerstwa, lecz przez wchodzące w ich skład zjednoczenia. Wprowadzony w 1959 r. określony procentowo dla poszczególnych województw udział ich w podatku obrotowym od przedsiębiorstw centralnych i w podatku od wynagrodzeń został zastąpiony ogólnym upoważnieniem ministra finansów do ustalenia udziału w dochodach państwowych przedsiębiorstw przemysłowych. Upoważnienie do wprowadzenia w 1959 r. terenowego podatku przemysłowego nie zostało ani zrealizowane, ani przedłużone. Ponadto minister finansów został upoważniony do ustalenia udziałów rad narodowych w marżach i wpłatach z zysku państwowych przedsiębiorstw handlowych rozliczających się z budżetem centralnym. Zyski oddziałów PKO wpływają w połowie do budżetów terenowych. Ustawa budżetowa na rok 1960 zawiera szereg uprawnień dla rządu do zmian w dochodach i wydatkach z powodu dopłat z budżetu dla przedsiębiorstw przekraczających plany produkcji oraz z powodu zmian w zakresie produkcji rolnej. Kredyty budżetowe na inwestycje szkolne nie wygasają z upływem roku budżetowego.

Rady narodowe powiększyły swoje dochody z tytułu przyznanej im części marży handlowej uzyskanej przez centralne przedsiębiorstwa państwowe w latach 1959 i 1960, które zmniejszają o te marże swoje wpłaty z zysku do budżetu centralnego (M. P. 65/333). a rady gromad, osiedli i miast nie stanowiących powiatów przez uzyskanie udziału z tytułu wpłat równoważników pieniężnych za zaległe dostawy obowiązkowe (M. P. 45/210).

Nowe zasady stypendiów akademickich zostały unormowane rozporządzeniem RM w sprawie pomocy stypendialnej dla studentów szkół wyższych (Dz. U. 6/35 i 2/9/60) oraz zarządzeniem ministra szkolnictwa wyższego (M. P. 14/56 i 88/471). Ponadto uregulowano tryb i termin zwrotu pobranych przez studentów zasiłków pieniężnych (M. P. 61/307).

Nastąpiło dalsze (R. P. i E H/1959, s. 337) nadanie państwowym jednostkom organizacyjnym formy zakładów budżetowych, którymi stały się Dom Naukowca w Maciejowcu, Dom Pracy Twórczej w Ustroniu, Polska Agencja Prasowa, zakłady weterynaryjne, laboratoria badania wód i ścieków wydziałów gospodarki wodnej, izby wytrzeźwień (M. P. 4/16), Centralna Wzorcownia Artykułów Powszechnego Użytku, Centralny Inspektorat Standaryzacyjny (M. P. 25/115), stacje zabiegów ochrony roślin, Wojewódzki Ośrodek Pływacki w Stargardzie (M. P. 37/169), akcja wczasów dla dzieci i młodzieży (M. P. 53/253) i Zarząd Ruchu Lotniczego i Lotnisk Komunikacyjnych (M. P. 55/261). Przestał być zakładem budżetowym Instytut Techniki Budowlanej w Warszawie (M. P. 4/16). Minister finansów uregulował zasady i tryb opracowywania i zatwierdzania planów finansowych jednostek i zakładów budżetowych objętych budżetem centralnym (M. P. 35/160).

Stworzono nowy typ 11 środków specjalnych, które mogą posiadać szkoły muzyczne I stopnia i ogniska muzyczne. Środki pochodzą z opłat za zużycie instrumentów muzycznych i pomocy naukowych i są przeznaczone na zakup i konserwację instrumentów muzycznych i innych pomocy szkolnych (M. P. 61/306). Ustalono sposób rozliczeń z budżetem centralnym pomocniczych gospodarstw rolnych instytutów naukowo-badawczych podległych Ministerstwu Rolnictwa (M. P. 87/458). Rozciągnięto przepisy o finansowaniu warsztatów szkolnych wyodrębnionych w gospodarstwa pomocnicze przy szkołach zawodowych na budżety terenowe (M. P. 43/199).

DOCHODY PODATKOWE

W zakresie podatku gruntowego wprowadzono poczynając od roku 1959 nowe stawki zawarte w 6 skalach, z których każda ma zastosowanie na określonym terenie, zawiera różny podział przychodowości na szczeble i różne stawki podatku. Minimalna stawka wynosi od 9 do 10% a maksymalna od 24 do 40% przychodu (Dz. U. 21/131).

Rolnicy na ziemiach odzyskanych, którzy dokonają inwestycji lub remontów budynków bądź założą nowe sady, korzystają z ulgi w podatku gruntowym, jeżeli wartość materiałów budowlanych przekracza 4000 zł, a kosztów założenia sadu 2000 zł. Prezydya wojewódzkich rad narodowych mogą kwoty te obniżyć o 25%. Wysokość ulgi wynosi 30% kwoty wydanej na inwestycje, nie więcej jednak niż 20 000 zł. Ulga może być realizowana w okresie 10 lat wymiarowych do wysokości 75% rocznego wymiaru podatku (M. P. 24/110).

W zakresie podatku gruntowego ustalono wysokość i terminy płatności zaliczki na podatek gruntowy w 1959 r. (Dz. U. 3/23), przedłużono na rok 1959 i lata następne (Dz. U. 61/362) specjalne opodatkowanie przychodów z hodowli lisów i norek (R. P. i E. II/1959, s. 344), powiększono (M. P. 29/135) obszar, na którym obowiązują ulgi w zakresie uprawy warzyw (R. P. i E. II/1959, s. 345), oraz unormowano tryb scalania zaległości rolników, wprowadzając postanowienie (M. P. 26/120), że prezydya powiatowych rad narodowych mogą orzec, iż do danego dłużnika nie stosuje się egzekucji sądowej lub przejęcia nieruchomości (R. P. i E. II/1959, s. 347).

Rolnicy, członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych i pracownicy rolni, którzy zajmują się przemysłem ludowym i domowym, rzemiosłem i pracą chałupniczą, są wolni od podatków obrotowego i dochodowego, jeżeli ich obrót nie przekracza 30 000 zł rocznie, jeżeli zaś jest wyższy, to przypadający podatek obniża się o 20%. Warunkiem stosowania tych ulg jest niezatrudnianie pracowników najemnych. Szeroki zakres ulg w podatku obrotowym i dochodowym przyznano kółkom rolniczym (Dz. U. 13/73 i M. P. 89/474).

W podatku dochodowym od spółdzielczości zmieniono i podniesiono stawkę progresywną, różnicując ją dla spółdzielni pracy zależnie od rentowności i stosunku do kosztów własnych. Przy rentowności do 5% podatek wynosi 20% (przy świadczeniu usług 15%), a przy rentowności wyższej (5—10%, 10—15% i 15—50%) istnieją dwie skale stawek: 20, 27,5 i 35% od części zysku stanowiącej 5, 10 i 15% kosztów własnych i 35, 50 i 90% od reszty zysku; jeżeli rentowność przekracza 50%, wówczas pobiera się jako podatek dochodowy całą różnicę pomiędzy zyskiem bilansowym a zyskiem, jaki spółdzielnia osiągnęłaby, gdyby jej rentowność wynosiła 50%. Spółdzielnie niewidomych i inwalidów korzystają ze zniżek podatku (M. P. 3/11).

Ustawa o podatku od wynagrodzeń z 1949 r. została znówelizowana ustawą z 31 stycznia 1959 r. (Dz. U. 11/60) przez 1) zwolnienie od podatku udziałów członków spółdzielni pracy wypłaconych z czystej nadwyżki do wysokości 25% stałego wynagrodzenia rocznego członka spółdzielni; 2) pobieranie podwójnej stawki podatku od trzeciego i dalszych wynagrodzeń; 3) opodatkowanie adwokatów — członków zespołów adwokackich, osób zajmujących się skupem oraz osób działających wyłącznie w imieniu i na rachunek gospodarki społecznej, a także osób trudniących się zawodowo wszelkiego rodzaju grami losowymi — według specjalnej skali, której stawki przy wynagrodzeniu miesięcznym (550—25 000 zł) wynoszą od 2,2% do 65%; 4) podniesienie wysokości wynagrodzenia do 1500 zł miesięcznie dla podatku uzupełniającego, wyznaczając go od 175 do 24 zł. Ponadto zostały ogłoszone (Dz. U. 22/140) skale dotyczące wynagrodzeń wypłacanych w innych okresach czasu. Ustawa zawiera upoważnienie do ogłoszenia jednolitego tekstu. Podwyższono kwoty wynagrodzeń wolne od podatku od lipca 1959 r. do 650 zł miesięcznie, 150 zł tygodniowo itd. (Dz. U. 42/266). Podatek od wynagrodzeń z tytułu twórczości naukowej, artystycznej, literackiej i publicystycznej przekazywanych za granicę w walucie zagranicznej wynosi 40% wynagrodzenia bez potrącenia kosztów uzyskania (Dz. U. 38/236).

Zwolniono od podatku wynagrodzenia otrzymywane z tytułu pracy poza normalnym czasem pracy i przekazywane na budowę szkół (M. P. 14/52), dodatki za szczególny nadzór podatkowy (M. P. 72/381), nagrody wypłacane pracownikom przez płatników społecznych za dostawę złomu stali, żeliwa oraz metali nieżelaznych i ich stopów (M. P. 81/426), a także premie wypłacane szoferom za zdanie opon nadających się do użycia, i osobom szkolącym pracowników za pomyślny wynik szkolenia (M. P. 84/445). Wyjaśniono wątpliwości dotyczące ryczałtu dla rybaków dokonujących połowów morskich i śródlądowych (M. P. 15/66).

Pobór podatku obrotowego i dochodowego w formie ryczałtu zastosowano do osób trudniących się zarobkowo wędzeniem ryb, jeżeli zaopatrują

się w surowiec rybny wyłącznie w jednostkach gospodarki (uspołecznionej lub wędzą na ich zlecenie, nie wykonują innych świadczeń podlegających podatkowi obrotowemu i jeżeli wartość surowca nie przekracza 400 000 zł rocznie. Opłacanie ryczału od wędzenia, które następuje na wniosek podatnika, jest niezależne od obowiązku podatkowego ponoszonego w formie ryczału z innych tytułów. Ryczałt wynosi 10% wartości zakupionego surowca przy sprzedaży wędzonych ryb lub 12% kwoty otrzymanej za wędzenie. W okresie sezonowego nasilenia połowów szprota ryczałt może być obniżony o 30% (Dz. U. 47/290).

Rzemieślnikom podlegającym ryczałtowi zezwolono na zatrudnianie w charakterze czeladnika jednego z wyszkolonych w tym zakładzie uczniów przez okres roku od złożenia egzaminu czeladniczego (Dz. U. 42/267/268).

Wprowadzono specjalny ryczałt, obejmujący podatki obrotowy, dochodowy i wyrównawczy, pobierany od eksportu dokonanego za pośrednictwem sp. z o. o. „Prodimek”. Stawka ryczału zależy od rodzaju towaru i wysokości obrotu i wynosi od 4,2 do 22% obrotu (Dz. U. 8/40).

Zaniechano poboru podatku obrotowego i dochodowego do 1960 r. włącznie od pasiek (M. P. 37/168).

Nie pobiera się podatku obrotowego i dochodowego od zespołów produkujących materiały budowlane na rzecz Społecznego Funduszu Budowy Szkół (M. P. 43/198), Podatek obrotowy od przychodów z imprez widowiskowo-rozrywkowych urządzanych przez Społeczny Komitet Budowy Szkół wynosi 1% (M. P. 86/454).

Wprowadzono ulgi podatkowe dla niektórych rodzajów rzemiosł wykonywanych na niektórych terenach w zakresie dotyczącym inwestycji budowlanych oraz instalacji i kapitalnych remontów środków trwałych, jeżeli nakłady te przekroczą 10 000 zł i zostaną dokonane do 31 grudnia 1962 r. Ulga polega na potrąceniu od podatku dochodowego lub od ryczału 30% sumy wydatkowanej na inwestycje, a 20% jeżeli obrót roczny rzemieślnika przekracza 660 000 zł. Wysokość ulgi może być podniesiona do 50 względnie 40% przez prezydium wojewódzkich rad narodowych dla niektórych rodzajów rzemiosł i na niektórych terenach, z wyjątkiem miast o liczbie mieszkańców ponad 25 000. Łączna suma potrąceń nie może przekraczać sumy podatku ustalonego za okres trzech lat (Dz. U. 69/435).

Przedłużono na lata następne (Dz. U. 61/364) ryczałt od przychodów osiągniętych z hodowli zwierząt futerkowych nie będącej działem specjalnym gospodarstwa rolnego (R. P. i E. II/1959, s. 344) oraz do 31 marca 1960 r. ulgi w podatku obrotowym i dochodowym dla repatriantów (Dz. U. 66/409).

Ogłoszono taryfę celną wywozową obejmującą 93 pozycje (Dz. U. 29/177) oraz przepisy dotyczące przedmiotów przywożonych przez podróżnych, mienia osób przesiedlających się, spadków, nagród i upominków uzyskanych na imprezach międzynarodowych oraz pomocy naukowych, wzorów, próbek, plakatów, materiału propagandowego itd. (M. P. 41/190). Do poboru opłaty skarbowej za zezwolenie na międzynarodowe przewozy drogowe na obszarze PRL zagranicznymi pojazdami mechanicznymi wyznaczono urzędy celne i osoby prawne upoważnione do występowania w imieniu osób ubiegających się o zezwolenia (Dz. U. 46/285).

Opłaty paszportowe reguluje rozporządzenie Rady Ministrów (Dz. U.

46/281), stanowiąc, że pobiera się je według stawek opłat skarbowych; częściowe zwolnienia niektórych grup osób od tych opłat zostały rozszerzone (M. P. 16/68). Technikę uiszczania opłat paszportowych reguluje rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych (M. P. 103/555).

W zakresie opłat skarbowych zwolniono na ziemiach odzyskanych spółdzielnie mieszkaniowe i budujących domki jednorodzinne od opłaty należnej od aktu ustanowienia hipoteki na zabezpieczenie wierzytelności nie podlegających podatkowi od nabycia praw (majątkowych; na innych terenach opłata wynosi 0,5% (M. P. 61/304). Nie pobiera się opłaty od zezwoleń na urządzenie loterii fantowych, jeżeli cały dochód z loterii jest przeznaczony na budowę szkół (M. P. 14/53). Obniżono opłatę mierniczą za sprawdzenie butyrometru (M. P. 71/371).

Rozszerzono uprawnienia organów wymiaru sprawiedliwości do umarzania, rozkładania na raty i odraczania kosztów sądowych (Dz. U. 50/305).

FINANSE PRZEDSIĘBIORSTW

System finansowy przedsiębiorstw na rok 1959 (R. P. i E. II/1959, s. 348), unormowany uchwałą Rady Ministrów z 13 października 1958 r. (M. P. 88/491) został rozciągnięty na szereg innych przedsiębiorstw nie objętych pierwotnie uchwałą (M. P. 14/51, 50/220, 83/443).

Zasady systemu finansowego przedsiębiorstw państwowych na rok 1959 są rozwinięte przez szczegółowe przepisy dotyczące *normowania i finansowania środków obrotowych oraz finansowania inwestycji*.

Normowanie środków obrotowych przedsiębiorstw centralnych regulują zarządzenia ministra finansów (M. P. 10/36 i 22/99), które określają, jakie składniki i według jakich zasad są normowane oraz jakie pasywa stałe są zaliczane do planowanych normatywów. W przedsiębiorstwach przemysłowych podległych ministrom przemysłu lekkiego (M. P. 76/403), leśnictwa i przemysłu drzewnego (M. P. 83/438) oraz budownictwa i przemysłu materiałów budowlanych (M. P. 83/443) wprowadzono obowiązek pokrycia normatywu własnymi środkami oraz pasywami stałymi tylko do wysokości 70, 80 i 75%. Na pozostałą część banki udzielają kredytu. Daty, na które określa się normatywy oraz niektóre zasady gospodarowania różnicami środków w stosunku do normatywu, są uregulowane odmiennie.

Nowe przepisy o finansowaniu inwestycji zawiera obszerne zarządzenie ministra finansów z 28 stycznia 1959 r. w sprawie źródeł i zasad finansowania inwestycji i remontów kapitałnych w jednostkach państwowych na rok 1959 (M. P. 16/67). Zarządzenie rozróżnia przedsiębiorstwa 1) rozliczające się z budżetem centralnym i określa rodzaje tych przedsiębiorstw (ogromna większość przedsiębiorstw państwowych), 2) rozliczające się z budżetem terenowym, jeżeli chodzi o przedsiębiorstwa, dla których przepisy ustalają przedmiotowy podział inwestycji na scentralizowane i zdecentralizowane i 3) „przedsiębiorstwa pozostałe”, rozliczające się z budżetem centralnym lub budżetami terenowymi, lecz nie objęte p. 1 i 2, a 'uprawnione do realizowania wszelkich swoich inwestycji jako scentralizowanych. Dla każdego z tych rodzajów przedsiębiorstw zarządzenie podaje dwie grupy przepisów. Jedna dotyczy źródeł finansowania, a druga — samego finansowania. Inwestycje

scentralizowane są sfinansowane ze środków bezzwrotnych: dotacji budżetowych i scentralizowanej amortyzacji. Wszelkie jednostki budżetowe oraz przedsiębiorstwa objęte budżetami terenowymi są finansowane tylko ze środków budżetowych. Ponadto jako źródło występują zyski osiągnięte w związku z działalnością inwestycyjną i w jej toku. Inwestycje zdecentralizowane i kapitalne remonty przedsiębiorstw centralnych finansuje się z funduszu inwestycyjno-remontowego i z kredytów bankowych. Fundusz tworzy się z części funduszu amortyzacyjnego, z funduszu rozwoju przedsiębiorstw (a w przedsiębiorstwach, które nie mają prawa tworzenia funduszu rozwoju — z części zysku) i z innych środków (np. sprzedaż środków trwałych, odszkodowania szkód górniczych, odszkodowania ubezpieczeniowe, świadczenia przyszłych użytkowników, dobrowolne świadczenia załogi, zyski przy inwestycjach zdecentralizowanych). Ponadto na inwestycje przelewa się otrzymane dotacje i kary umowne za niedotrzymanie terminów wykonania dostaw zamówionych na cele inwestycji i remontów. Amortyzacja podlega podziałowi przez resorty na własny fundusz inwestycyjno-remontowy przedsiębiorstwa i na amortyzację scentralizowaną. Nadwyżki funduszu mogą być przez zjednoczenia blokowane i zużyte przez bank na kredyty inwestycyjne dla innych przedsiębiorstw tego zjednoczenia. Inwestycje zdecentralizowane przedsiębiorstw terenowych są finansowane w zasadzie z tych samych rodzajów źródeł, co przedsiębiorstw centralnych, z tym, że mogą być uzupełniane przez dotacje. Podziału amortyzacji na własny fundusz inwestycyjny przedsiębiorstwa i bankowy rachunek amortyzacji zablokowanej przedsiębiorstwa dokonują prezydja rad narodowych. Remonty przedsiębiorstw terenowych są finansowane bezpośrednio ze środków obrotowych. „Przedsiębiorstwa pozostałe” przeznaczają na kapitalne remonty część amortyzacji przedsiębiorstw oraz wpływy z funduszków szkód górniczych, odszkodowań ubezpieczeniowych i oprocentowania środków przeznaczonych na kapitalne remonty. Inwestycje scentralizowane i zdecentralizowane są finansowane w zasadzie według zasad obowiązujących przedsiębiorstwa centralne i terenowe. Do źródeł finansowania inwestycji zdecentralizowanych i kapitalnych remontów jednostek budżetowych należą środki budżetowe, fundusz gromadzki, czyny społeczne, nadwyżki z tytułu opłat za zlecone prace naukowe wykonywane przez szkoły wyższe itd. Instytucje utrzymywanie z funduszu postępu technicznego finansują omawiane potrzeby ze środków objętych ich preliminarzem. Jednostki utrzymywane z narzutów na koszty podległych przedsiębiorstw finansują inwestycje zdecentralizowane i kapitalne remonty ze swoich preliminarzy, a inwestycje polegające na budowie budynków administracyjnych są traktowane jako inwestycje scentralizowane. Inwestycje mieszkaniowe realizowane przez rady narodowe są finansowane z miejskich i powiatowych funduszków mieszkaniowych, a domy budowane przez zakłady pracy — z zakładowych funduszków mieszkaniowych. Remonty kapitalne budynków mieszkalnych jednostek budżetowych są finansowane z budżetu. W części dotyczącej finansowania inwestycji i kapitalnych remontów zarządzenie zawiera szczegółowe przepisy w ukladzie dostosowanym do źródeł finansowania. Na wstępie są podane bardzo duże uprawnienia i obowiązki banków inwestycyjnych, które biorą opiniodawczy udział w ogólnokrajowym planowaniu inwestycji, gromadzą środki i kontrolują inwestycje w każdym stadium ich realizacji, ze szczególnym

uwzględnieniem efektywności gospodarki inwestycyjnej. Banki mogą udzielać w granicach wyznaczonych w narodowym planie gospodarczym kredytów na inwestycje zdecentralizowane na okres do 5 lat, a ponadto na inwestycje dające szybkie efekty ekonomiczne w okresie do 3 lat, oraz kredytów antycypacyjnych na czasowe zasilenie funduszy inwestycyjno-remontowych płatnych do końca roku i kredytów na remonty kapitalne płatnych do końca następnego roku. W celu zachęcenia do inwestycji dających szybkie efekty techniczno-ekonomiczne zezwolono przedsiębiorstwom na spłacanie kredytów zaciągniętych na te inwestycje z dodatkowego zysku planowanego w wyniku inwestycji zdecentralizowanych o koszcie do 1 mln zł i w okresie inwestowania do 6 miesięcy (M. P. 52/251). Banki nie udzielają kredytów na inwestycje socjalno-kulturalne. Środki budżetowe na inwestycje scentralizowane są przydzielane na cały okres realizacji inwestycji z podziałem na transze roczne. Zarządzenie ministra finansów reguluje uruchamianie środków na finansowanie inwestycji scentralizowanych (M. P. 2/8) oraz tryb dokonywania zmian w limitach inwestycyjnych i środkach na finansowanie inwestycji scentralizowanych (M. P. 33/151).

W wykonaniu postanowień o gospodarce finansowej zjednoczeń (R. P. i E. II/1959, s. 349) ukazały się zarządzenia formułujące zasady *systemu finansowego zjednoczeń* przedsiębiorstw centralnych (M. P. 8/33) i terenowych (M. P. 62/317). Zjednoczenia posiadają fundusz statutowy, stanowiący równowartość środków trwałych zjednoczeń i nakładów inwestycyjnych w obiektach obcych, oraz fundusz administracyjny na pokrycie wydatków administracyjnych, który powstaje z wpłat przedsiębiorstw. Wysokość wpłat przedsiębiorstw określają zjednoczenia w ramach ich rocznych preliminarzy wydatków zatwierdzanych przez właściwego ministra albo prezydium wojewódzkiej rady narodowej. Koszty działalności gospodarczej podjętej na podstawie uchwały (w zjednoczeniach terenowych — opinii) kolegium zjednoczenia pokrywa zjednoczenie z wpłat przedsiębiorstw. Zarządzenia ustalają księgowość prowadzoną na podstawie branżowych planów kont i sprawozdawczość zjednoczeń.

Zarządzenie ministra finansów o *rozliczeniach z budżetem centralnym* z tytułu zysków i strat przedsiębiorstw, zjednoczeń i ministerstw w roku 1959 (M. P. 38/172) przewiduje rozliczenia z tytułu zysków i dotacji podmiotowych w formie rozliczeń okresowych — na podstawie miesięcznych (kwartalnych) sprawozdań finansowych i okresowych — na podstawie sprawozdań rocznych. Rozliczenia te są wieloszczeblowe i obejmują resort. Terminy wpłat przypadają w kilka dni po upływie terminu ustalonego do składania sprawozdań finansowych. Jednakże ustawa o budżecie centralnym na rok 1960 wprowadza korzystną zmianę, gdyż w niektórych resortach następuje rozliczanie zysków i strat przez zjednoczenia wprost z budżetem. Minister finansów ustalił zasady weryfikowania zysku przedsiębiorstw państwowych (M. P. 29/136) oraz wydał zarządzenie, że zyski nieprawidłowe i niezależne od działalności przedsiębiorstw, przedsiębiorstwa przemysłowe i zjednoczenia przemysłu przelewają w roku 1959 w 40% na rachunek funduszu rezerwowego zjednoczenia, a w 60% na rachunek jednostki nadrzędnej jako wpłatę z zysku do budżetu (M. P. 38/173).

W zakresie rozliczeń unormowano tryb rozliczeń dotacji przedmiotowych

(M. P. 88/470), różnic budżetowych przedsiębiorstw państwowych i spółdzielczych z budżetem centralnym (M. P. 15/65), tryb wyrównywania różnic cen państwowym przedsiębiorstwom przemysłu (terenowego (M. P. 48/218) oraz zasady rozliczeń różnic budżetowych w związku ze zmianą wysokości i podziałem marż w handlu uspołecznionym (M. P. 64/332).

W związku z uchwałą Rady Ministrów o udziale przedsiębiorstw centralnych w kosztach inwestycji urządzeń komunalnych (M. P. 32/182/58) ogłoszono uchwałę Rady Ministrów o zasadach i trybie postępowania przy ustalaniu opłat z tytułu uczestnictwa w kosztach tych urządzeń (M. P. 2/5) oraz zarządzenie ministra finansów w sprawie metod obliczania wysokości udziałów użytkowników w kosztach (M. P. 66/340).

System finansowy przedsiębiorstw terenowych podległych powiatowym, miejskim lub wojewódzkim radom narodowym, a nadzorowanych przez wojewódzkie zjednoczenia przemysłu terenowego, regulują poczynając od roku 1959: uchwała Rady Ministrów z 16 stycznia 1959 r. w sprawie zasad wyrównywania różnic cen, podziału zysku oraz finansowania środków obrotowych (M. P. 15/61) oraz szczegółowe zarządzenia ministra finansów (M. P. 48/216/217). Budżet centralny przewiduje środki pieniężne przeznaczone przez poszczególne ministerstwa dla wojewódzkich zjednoczeń przemysłu terenowego na wyrównywanie różnic cen powstałych w przedsiębiorstwach terenowych wskutek podejmowania przez nie — za zgodą zjednoczenia — produkcji, której cena byłaby niższa od kosztów własnych z 5 procentowym zyskiem. W braku zgody przedsiębiorstwo może podjąć produkcję deficytową artykułu, jeżeli to nie spowoduje nierentowności całej działalności przedsiębiorstwa. Tryb wyrównywania różnic cen reguluje zarządzenie ministra finansów (M. P. 48/218). Osiągnięty zysk przedsiębiorstwa dzieli się na wpłatę do budżetu terenowego oraz na odpisy na trzy fundusze: zakładowy, rezerwowy i rozwoju. Podstawą podziału jest tylko zysk prawidłowy, powstały wskutek zwiększenia produkcji, powiększenia asortymentu, podniesienia jakości produkcji i obniżenia kosztów własnych, natomiast zysk niezależny od działalności przedsiębiorstwa (zmiany cen sprzedażnych i środków produkcji, marż. płac, stawek ubezpieczeń i podatków, stopy procentowej, norm amortyzacji) i zysk nieprawidłowy (wskutek naruszenia interesu społecznego lub obowiązujących przepisów) podlegają przekazaniu zjednoczeniom wojewódzkim, które mogą je wykorzystać na finansowanie inwestycji zdecentralizowanych w innych przedsiębiorstwach danego zjednoczenia. Podziału zysku dokonuje się według załączonej do uchwały tabeli, która uzależnia procent wpłat od rentowności (stosunek zysku przedsiębiorstwa do kosztu własnego) i od procentowego udziału nakładów osobowych (osobowy fundusz płac i składki ubezpieczenia społecznego) w kosztach ogółem. Przy rentowności do 5%, wpłata do budżetu waha się w granicach od 30% zysku przy udziale nakładów osobowych nie przekraczających 10% udziału do 10% zysku przy nakładach osobowych przekraczających 55% udziału. Przy rentowności powyżej 5% wysokość wpłaty do budżetu przewidziana w tabeli zwiększa się o różnicę pomiędzy rentownością osiągniętą a 5% rentowności przyjętymi w tabeli. W odniesieniu do przedsiębiorstw, których planowana rentowność przekracza 10%, prezydja wojewódzkich rad narodowych mogą ustalić obowiązek od prowadzenia części nadwyżki zysku (oprócz wpłat według tabeli): do 10%

zysku przy rentowności do 15% i do 20% zysku przy rentowności ponad 15%. Część tę wpłaca się do budżetu wojewódzkiego, który ją przekazuje zjednoczeniom na finansowanie inwestycji zdecentralizowanych. Fundusz zakładowy regulują odrębne przepisy, które stanowią, że wynosi on w zasadzie 2% osobowego funduszu płac. Pogorszenie zysku w 1959 r. w porównaniu z zyskiem 1958 r. powoduje zmniejszenie funduszu o 4% za każdy procent pogorszenia wyników w granicach do 10% oraz o dalsze 6% pogorszenia w granicach od 10 do 20%. Poprawa stosunku wyników uzasadnia dodatkowy odpis na fundusz zakładowy w wysokości 0,6% planowanego funduszu płac za każdy procent poprawy rentowności (Dz. U. 29/173). Uchwała stanowi, że na fundusz rezerwowy, który służy na pokrycie strat przedsiębiorstwa, przeznaczają się — do czasu aż osiągnie on 10% planowanego rocznego osobowego funduszu płac przedsiębiorstwa — część zysku określaną przez prezydium rady narodowej (powołane na początku zarządzenia ministra finansów mówi, że odpisy nie powinny przekraczać 2% funduszu płac na dany rok). W przypadku straty przekraczającej fundusz rezerwowy bank zmniejszy wypłatę środków pieniężnych na płace, a brakującą na wypłatę wynagrodzeń sumę pokrywa się z budżetu terenowego, który udziela zasiłku (niewłaściwie nazwanego dotacją) zwrotnego najpóźniej w ciągu 6 miesięcy od daty jego otrzymania.

Uchwała Rady Ministrów (M. P. 42/192) i zarządzenia ministra finansów (M. P. 69/358/359) regulują zasady podziału zysku i finansowania środków obrotowych przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego podległych radom narodowym. Różnica z omówionymi wyżej przepisami dotyczy wysokości wpłaty z zysku; która wzrasta w miarę wzrostu rentowności (stosunek wyniku bilansowego do kosztu własnego sprzedaży ogółem) i wynosi: od 10% zysku przy rentowności nie przekraczającej 2—60% zysku przy rentowności powyżej 21%. Część nadwyżki zysku przekazywana do budżetu wojewódzkiego może dotyczyć przedsiębiorstw, których rentowność przekracza dopiero 12%; wpłata nadwyżki wynosi do 10% zysku przy rentowności 12—18% i do 20% zysku przy rentowności ponad 18%.

Odpowiednikiem powołanej uchwały jest uchwała Rady Ministrów w sprawie zasad *podziału zysku za rok 1958/59 w państwowych przedsiębiorstwach gospodarki rolnej* oraz w państwowych gospodarstwach rolnych działających według zasad pełnego wewnętrznego rozrachunku gospodarczego i wchodzących do «resortu rolnictwa (M. P. 62/314) oraz zarządzenie ministra finansów (M. P. 62/316). Podziałowi podlega zysk wykazany w bilansie na dzień 30 czerwca 1959 r., pomniejszony o zysk nieprawidłowy, który gospodarstwo zgodnie z zarządzeniem przelewa w 40% na rachunek zarządu państwowych gospodarstw rolnych, a w pozostałej części na rachunek dochodów budżetowych budżetu centralnego (powołana uchwała stanowi, że zysk nieprawidłowy podlega wpłacie do budżetu). Zysk prawidłowy dzieli się pomiędzy fundusz zakładowy (fundusz nie znajdujący pokrycia w zysku jest uzupełniany dotacją), pewien procent zysku określany przez wojewódzkie lub centralne zarządy w granicach do 20% zysku przypada na fundusz rozwoju przedsiębiorstwa (M. P. 68/396/58), resztę wpłaca się na rachunek rozliczeń zarządu. Rozliczenia obejmujące okres roczny przeprowadzają przedsiębiorstwa z zarządami, zarządy z zarządami wyższego szczebla i ministerstwem, a ostatecznie ministerstwo z budżetem centralnym. Rozliczenia obej-

mują wpłatę z zysku oraz dotację na pokrycie strat i na nie pokryte zyskiem fundusze przedsiębiorstwa. Rozliczeń tych dokonuje się na specjalnym rachunku rozliczeń w Banku Rolnym.

Od 1 lipca 1959 r. w związku z decentralizacją zarządzania weszła w życie nowa uchwała Rady Ministrów (M. P. 73/389), która ustala zasady rozliczeń z budżetem oraz podziału zysku i finansowania środków obrotowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej działających według zasad pełnego rozrachunku gospodarczego, podległych radom narodowym i ministrowi rolnictwa. Okresem obrachunkowym jest rok gospodarczy, a rozliczenie z budżetem przypada w tym roku kalendarzowym, w którym kończy się rok gospodarczy. Podziałowi podlega zysk prawidłowy po potrąceniu zysku nieprawidłowego, który odprowadza się w 60% na dochód budżetu centralnego lub terenowego, zależnie od podporządkowania gospodarstwa, i w 40% na scentralizowany fundusz rezerwowy. Zysk prawidłowy pokrywa przede wszystkim fundusz zakładowy, a pozostała część zysku przypada po połowie na wpłatę do budżetu oraz fundusz rezerwowy i fundusz rozwoju przedsiębiorstwa. Po pokryciu funduszu zakładowego i wpłaty do budżetu pozostałość w $\frac{1}{3}$ przeznaczana się na fundusz rezerwowy, a w $\frac{2}{3}$ na fundusz rozwoju gospodarstwa. Odpisy na fundusz rezerwowy przeznaczają się po połowie na fundusz rezerwowy gospodarstwa i na scentralizowany fundusz rezerwowy jednostki nadrzędnej. Fundusze rezerwowe nie mogą przekraczać 10% planowanych osobowych funduszy płac gospodarstwa i jednostki nadrzędnej. Nadwyżki funduszy rezerwowych przeznaczają się bądź na fundusze rezerwowe innych gospodarstw bądź na fundusze rozwoju. Fundusz rezerwowy pokrywa straty, a fundusz rozwoju przeznaczają się na uzupełnienie środków obrotowych i fundusz zdecentralizowanych inwestycji gospodarstwa. Gospodarstwa planowo deficytowe otrzymują dotację, planowane straty pokrywa się z zysku gospodarstw rentownych i z dotacji właściwych budżetów, natomiast straty ponadplanowe lub nieplanowane pokrywa się z funduszy rezerwowych gospodarstwa i jednostki nadrzędnej, z pozostałości środków na rachunku rozliczeń z tytułu planowanych zysków i strat, a także z budżetu centralnego — dla przedsiębiorstw centralnych oraz z budżetu wojewódzkiego i centralnego — dla przedsiębiorstw terenowych. Gospodarstwa są wyposażone we własne środki obrotowe do wysokości 40% wartości pogłowia koni i 100% wartości stanu pozostałego inwentarza żywego. Gospodarstwa o elitarniej hodowli koni pokrywają środki obrotowe do poziomu wartości całego inwentarza żywego. Szczegółowe zasady i tryb rozliczeń przedsiębiorstw gospodarki rolnej z budżetami terenowymi i budżetem centralnym reguluje zarządzenie ministra finansów (M. P. 87/457), które wprowadza po dwie zaliczkowe wpłaty do budżetu i dotacje na pokrycie planowanych strat w wysokości 60 i 30% planowanych wpłat i dotacji, z tym, że rocznego rozliczenia wynikowego dokonuje się po zatwierdzeniu sprawozdania rocznego. Powyższe zasady rozliczeń stosują się również do pomocniczych gospodarstw rolnych jednostek budżetowych podległych ministrowi rolnictwa (M. P. 87/458).

Odrębna uchwała Rady Ministrów (M. P. 33/149) nałożyła na wszystkie przedsiębiorstwa państwowe obowiązek tworzenia rezerw na roszczenia dochodzone w postępowaniu sądowym lub arbitrażowym w wysokości całej

sumy roszczenia. Równowartość rezerwy przy jej utworzeniu obciąża straty przedsiębiorstwa, a w przedsiębiorstwach budowlano-montażowych zmniejsza obroty z tytułu sprzedaży, natomiast przy jej wyegzekwowaniu następuje zmniejszenie rezerwy, a jednocześnie zwiększenie zysku albo obrotów z tytułu sprzedaży. Pozostałą część zysku przeznacza się na fundusz rozwoju przedsiębiorstwa, który nadto powiększa się o ewentualną nadwyżkę środków obrotowych. Fundusz ten jest przeznaczony na uzupełnienie niedoboru lub wzrost własnych środków obrotowych. Zapotrzebowanie przedsiębiorstwa na środki obrotowe w ciągu roku (tzw. normatyw środków obrotowych) ustalają przedsiębiorstwa, które są jednak obowiązane przestrzegać metod normowania ustalanych przez jednostki nadrzędne. Na czasowy brak środków obrotowych bank może udzielić kredytu podlegającego spłacie z wygoszodarowanego następnie funduszu rozwoju przedsiębiorstwa. Środki funduszu rozwoju przekraczające zapotrzebowanie na środki obrotowe przedsiębiorstwo gromadzi na rachunku funduszu inwestycyjnego przeznaczanego na finansowanie inwestycji zdecentralizowanych przedsiębiorstwa. Zbędne środki funduszu inwestycyjnego mogą jednostki nadrzędne zablokować i wskazać bankowi inne przedsiębiorstwa, którym bank może udzielić kredytu na inwestycje zdecentralizowane.

W przedsiębiorstwach handlowych gospodarki uspołecznionej wprowadzono w 1959 r. fundusz ryzyka handlowego przeznaczony na pokrycie różnic cen towarów powstałych na skutek ich przeklasyfikowania. Dochody funduszu pochodzą z należności płaconych przez dostawcę z tytułu kar umownych za dostarczenie towaru niższej jakości. Ewidencję tego funduszu prowadzi się niezależnie od istniejącego w niektórych przedsiębiorstwach handlowych funduszu na preceny towarów i ryzyko handlowe (M. P. 61/303).

Uregulowano zasady ustalania cen zbytu i dokonywania rozliczeń w związku z eksportem towarów i związanych z nim usług (M. P. 60/293).

Tworzenie funduszu zakładowego na rok 1959 reguluje podstawowe rozporządzenie Rady Ministrów (Dz.U. 21/130 i 45/278), które postanawia, że odpis zasadniczy wynosi 2% osobowego funduszu płac. Jeżeli nastąpi pogorszenie wyników w porównaniu z 1958 r. odpis zmniejsza się o 4% za każdy procent pogorszenia w granicach do 10%, oraz o dalsze 6% za każdy procent pogorszenia w granicach 10—20%. Jeżeli pogorszenie przekroczy 20%, odpisu na fundusz zakładowy nie dokonuje się. Poprawa wyniku w 1959 r. skutkuje odpisem dodatkowy w stosunku do wzrostu zysku lub osobowego funduszu płac. Szczegółowe postanowienia o funduszu zakładowym na rok 1959 zawierają rozporządzenia Rady Ministrów dotyczące przedsiębiorstw handlowych (Dz. U. 17/92), przedsiębiorstw transportu samochodowego (Dz.U. 17/93), zarządów wielozakładowych przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. 17/94), przedsiębiorstw rozliczających się z budżetem centralnym podległych ministrowi budownictwa (Dz.U. 18/110), przedsiębiorstw podległych ministrowi przemysłu spożywczego (Dz.U. 20/124), przedsiębiorstw budowlano-montażowych, geologicznych i samodzielnych oddziałów wykonawstwa inwestycyjnego (Dz. U. 20/125), przedsiębiorstw podległych ministrowi przemysłu ciężkiego (Dz. U. 23/143), ministrowi górnictwa i energetyki (Dz.U. 23/144), ministrowi przemysłu lekkiego (Dz.U. 23/146), ministrowi żeglugi (Dz.U. 23/147), ministrowi przemysłu chemicznego (Dz.U. 23/148), w przedsiębiorstwach komunikacji miejskiej (Dz.U. 23/145)

w przedsiębiorstwach metalowych podległych ministrowi obrony narodowej (Dz.U. 26/162), w przedsiębiorstwach transportu drogowego i lotniczego resortu komunikacji (Dz. U. 29/172), w przedsiębiorstwach przemysłowych rozliczających się z budżetem terenowym (Dz.U. 29/173), w przedsiębiorstwach podległych ministrowi leśnictwa (Dz.U. 32/187), w niektórych przedsiębiorstwach przemysłowych podległych ministrowi przemysłu spożywczego (Dz.U. 47/287), w przedsiębiorstwach geodezyjno-kartograficznych (Dz.U. 49/297). Rozporządzenie o funduszu zakładowym na 1958 r. w przedsiębiorstwach przemysłu drogowego i lotniczego zostało uzupełnione przez rozporządzenie Rady Ministrów z 26 lutego 1959 r. (Dz. U. 18/111). Środki funduszu zakładowego na lata 1958 i 1959 w części przeznaczonych na budownictwo mieszkaniowe dla pracowników powinny być odprowadzone na zakładowy fundusz mieszkaniowy (Dz.U. 3/21).

Rolę funduszu zakładowego spełniają fundusze na nagrody i na budownictwo mieszkaniowe dla pracowników pomocniczych gospodarstw rolnych — działających według zasad rozrachunku gospodarczego — prowadzonych przez placówki naukowe (M.P. 3/10), przedsiębiorstwa Polskie Koleje Państwowe (M. P. 28/130), leśnych zakładów doświadczalnych podległych Ministerstwu Szkolnictwa Wyższego (M. P. 73/390), przedsiębiorstw mechanizacji rolnictwa (M.P. 96/510).

MAJĄTEK PAŃSTWOWY

W celu stworzenia warunków do prawidłowej wyceny majątku państwowego uchwała Rady Ministrów zarządziła przeprowadzenie powszechnej inwentaryzacji środków trwałych znajdujących się w dniu 31 grudnia 1959 r. w posiadaniu przedsiębiorstw państwowych działających według zasad rozrachunku gospodarczego i dokonujących odpisów amortyzacyjnych (M.P. 6/24 i 72/380). Zostały także unormowane zasady klasyfikacji kosztów inwestycji oraz wyceny składników majątkowych uzyskanych w wyniku inwestycji (M.P. 95/503).

Wprowadzono ceny sprzedaży nieużytków i terenów torfowych, a także budynków repatriantom (M.P. 1/4) oraz (wartość drzewostanów odstępowanych na ziemiach odzyskanych (Dz. U. 14/77).

Unormowano zasady rozliczeń związane z (przekazywaniem majątku państwowego. Przekazywanie zakładów i nieruchomości pomiędzy jednostkami budżetowymi następuje nieodpłatnie. To samo dotyczy przekazania przez jednostkę budżetową przedsiębiorstwu państwowemu gruntów, rozpoczętych inwestycji scentralizowanych i budynków, z wyjątkiem nabytych po 1 stycznia 1958 r. i powstałych w trybie inwestycji zdecentralizowanych; inne składniki przekazuje się odpłatnie (M.P. 43/197).

Uchwały Rady Ministrów wprowadziły na lata 1959 i 1960 sprzedaż domów mieszkalnych spółdzielniom w rozmiarach 10% ogólnej powierzchni użytkowej budynków wybudowanych przez rady narodowe oraz przez przedsiębiorstwa i Instytucje państwowe z dotacji budżetowych. Sprzedaż może obejmować również domy w budowie. Cena sprzedaży 1 m² powierzchni użytkowej lokali zależy od kategorii miasta, dzielnicy i stanu urządzeń w mieszkaniach i waha się od 2200 do 3000 zł. Cenę sprzedażną domu w budowie ustala się według poniesionych kosztów. Ceny te nie obejmują ceny działki i dodatku

za windę (M.P. 30/138). Rady narodowe sporządzają wykazy sprzedawanych domów (Dz. U. 33/195). W celu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych szczególnie osób gromadzących oszczędności w PKO prezydium rad narodowych zostały upoważnione do budowy domów z kredytów bankowych przeznaczonych na budownictwo ze środków własnych ludności. Maksymalny okres wykorzystania kredytu łącznie z jego spłatą wynosi 3 lata (M.P. 17/70).

Ustawa o remontach i odbudowie oraz o wykańczaniu budowy i nadbudowy budynków mieszkalnych (Dz.U. 27/166) upoważnia organy gospodarki mieszkaniowej do dokonywania ze środków państwowych remontów kapitalnych i zabezpieczających budynków mieszkalnych stanowiących własność osób nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej, do ulepszeń w wyposażeniu technicznym tych budynków, ich odbudowy lub przebudowy, jeżeli właściciel budynku nie podejmie tych robót. Konieczność przeprowadzenia robót musi być uprzednio stwierdzona przez organ gospodarki mieszkaniowej. Jeżeli roboty prowadzi właściciel, otrzymuje on niszczone na Fundusz Gospodarki Mieszkaniowej wpłaty z danej nieruchomości. Państwowe środki finansowe wydatkowane na te cele podlegają hipotecznemu zabezpieczeniu na równi z zobowiązaniami podatkowymi. Wierzytelności państwa ulegają umorzeniu z wpłat na FGM uiszczonych po ustaleniu kosztów wykonanych robót. Jeżeli koszty robót lub suma nie umorzonych środków państwowych przekroczą 50% wartości technicznej budynku, wówczas budynek wraz z gruntem może być przejęty za odszkodowaniem na własność państwa. Zarządzenie ministra gospodarki komunalnej określiło czas trwania poszczególnych rodzajów budynków wykończonych i odbudowanych w trybie powołanej ustawy (M.P. 88/469).

Jeżeli właściciel nie utrzymuje budynku w należytym stanie, co pociąga za sobą zagrożenie budynku, lub jeżeli w ogóle zarząd nad budynkiem nie jest sprawowany, wówczas organ gospodarki mieszkaniowej przejmie budynek w zarząd państwowy, a nakłady poniesione przez organ przekraczające dochody z nieruchomości ulegają hipotecznemu zabezpieczeniu (Dz.U. 38/237).

FUNDUSZE

Rozporządzeniem Rady Ministrów został utworzony fundusz rozwoju kąpieliska morskiego Sopot, przeznaczony na rozbudowę i modernizację urządzeń morskich i ogólnomiejskich w celu przystosowania ich dla turystyki i obsługi kuracjuszy. Dochodami funduszu są zyski przedsiębiorstwa „Kąpielisko Morskie Sopot”, opłata uzdrowiskowa, podatki od hoteli i pensjonatów, podatek od spożycia w nocnych lokalach, 50% wpłaty z zysku terenowych przedsiębiorstw handlu detalicznego i zakładów gastronomicznych oraz 50% podatku dochodowego od prywatnych i spółdzielczych zakładów gastronomicznych (Dz.U. 55/326). Fundusz obejmuje dochody i wydatki normalnie objęte budżetem, „stanowi załącznik do budżetu”. Istotne jest postanowienie, że środki funduszu nie wydatkowane w ciągu roku przechodzą na rok następny, ale skoro wysokość tych środków jest wiadoma po upływie roku, to dokładność załącznika do budżetu uchwalanego przed 15 listopada roku poprzedzającego rok budżetowy nie może być ścisła. W okresie od 1 czerwca do 31 sierpnia każdego roku wysokość opłat uzdrowiskowych w Sopocie może

wynosić dziennie: dla rencistów, emerytów i inwalidów — 2 zł, członków związków zawodowych, wojskowych, funkcjonariuszy milicji, członków związków pracowników twórczych i bojowników o wolność — 5 zł oraz dla pozostałych osób — 10 zł (Dz. U. 56/336).

Fundusz Postępu Technicznego (R. P. i E. II/1959, s. 353) został wprowadzony w resorcie gospodarki komunalnej (Dz. U. 17/97), w jednostkach należących Centralnemu Urzędowi Geologii (Dz. U. 44/273) oraz w przedsiębiorstwach poligraficznych, kinematograficznych i przemysłu muzycznego należących ministrowi kultury (Dz. U. 65/392).

Rozporządzeniem Rady Ministrów utworzono fundusz celowy handlowych kredytów zagranicznych, którego zasady funkcjonowania określi minister finansów (Dz. U. 2/14).

Przedłużono na rok 1957 fundusz dewizowy dla kopalń węgla kamiennego i określono, że jego dochody wynoszą po 1,5 rubla dewizowego od tony wydobytej ponad ustalone dla kopalni zadania roczne (M. P. 58/279). Obniżono czynsze za lokale i wpłaty na FGM dla niektórych drobnych zakładów i dla lokali służących celom zbiorowego zakwaterowania (Dz. U. 1/5). Ustalono nowy wzór sprawozdania z wykonania funduszu gromadzkiego (M. P. 58/288).

OBIEG PIENIĘŻNY

Dla popierania oszczędności osób fizycznych minister finansów został upoważniony do emitowania 4% skarbowych bonów inwestycyjnych wydawanych na okaziciela. Posiadacz bonów dokonujący nakładów mieszkaniowych korzysta z waloryzacji różnicy kosztów w roku emisji bonów i w roku ich wykorzystania, pod warunkiem, że przechowuje je w depozycie bankowym przez 12 lub 15 miesięcy. Premia nie może przekraczać 50% wartości jednego mieszkania o powierzchni do 85 m², a w stosunku do obiektów gospodarczych na wsi — 50% kosztów budowy (M. P. 45/208). Serię I bonów emitowano na kwotę 100 mln zł. Sprzedażą, wykupem i przyjmowaniem do depozytu bonów zajmują się spółdzielnie oszczędnościowo-pożyczkowe i PKO (M. P. 50/222, 68/351 i 1/4/60).

Do obiegu wprowadzono dwa wzory monet 10-złotowych oraz wycofano z obiegu banknoty po 2 i 5 złotych, które wymienia NBP do 30 czerwca 1960 r. (M. P. 56/271). Określono również warunki, jakim powinny odpowiadać wymieniane banknoty zużyte lub uszkodzone (M. P. 19/84).

Rzecznicy patentowi otrzymali zezwolenie na niektóre czynności obrotu wartościami dewizowymi, (M. P. 89/477).

Określono rodzaje dokumentów, na podstawie (których banki mogą realizować dyspozycje pieniężne jednostek gospodarki uspołecznionej na rzecz jednostek prywatnych i uspołecznionych sklepów komisowych (Dz. U. 32/188).

PKO została upoważniona do wydawania książeczek oszczędnościowych na wkłady turystyczne. Wkład wynosi co najmniej 3000 zł, jest oprocentowany i premiowany w postaci losowych bezpłatnych wczasów krajowych i wycieczek zagranicznych (M. P. 19/83).

Wkłady na mieszkaniowe książeczki oszczędnościowe ułożone w 1958 r. w PKO zostały przeliczone w ten sposób, że cena sprzedażna 1 m² powierzchni użytkowej mieszkania wynosi 2596 zł (M. P. 51/233 i 53/252).

KREDYT

Ukazało się zarządzenie ministra gospodarki komunalnej w sprawie obowiązującej od 1 stycznia 1960 r. maksymalnej wysokości i warunków udzielania kredytu na budownictwo mieszkaniowe ze środków własnych ludności. Wysokość kredytu jest detalizowana zależnie od rozmiarów mieszkania lub domku (od 50 do 125 000 zł) i wynosi tym więcej, im mniejsze jest mieszkanie. Ustalono pierwszeństwo dla spółdzielni, a w ramach pierwszeństwa obowiązuje kolejność udzielania pożyczek spółdzielniom, których członkowie gromadzą wkłady mieszkaniowe w PKO i osobom, które zgromadziły takie wkłady (M. P. 96/512).

Osoby fizyczne budujące domy mieszkalne na terenie ziem odzyskanych, z wyjątkiem niektórych miejscowości, mogą korzystać ze średnioterminowych pożyczek na uzupełnienie własnego wkładu nie przekraczających 10% kosztów budowy. Kredyt jest 3-letni, a wyjątkowo 5-letni, z oprocentowaniem 1% rocznie, oprócz kosztów obsługi bankowej. Na okres spłaty kredytu średnioterminowego zawiesza się spłatę pożyczki długoterminowej (M. P. 74/393).

Pożyczki zaciągające na finansowanie kosztów budownictwa mieszkaniowego oraz kosztów odbudowy i kapitalnych remontów domów mieszkalnych mogą według uznania banku nie być zabezpieczane hipotecznie, jeżeli pożyczka nie przekracza 30 000 zł dla osoby fizycznej i 200 000, a wyjątkowo 600 000 dla spółdzielni i jeżeli okres spłaty pożyczki nie przekracza 8 lat. Nie podlegają zabezpieczeniu pożyczki udzielone do końca 1959 r. w trybie dekretu z 1949 r. o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji planów gospodarczych i dekretu z 1952 r. o odstępowaniu nieruchomości mienia nierolniczego na cele mieszkaniowe (Dz. U. 15/82). Pojęcie kapitalnego remontu oraz zakres pomocy państwa na odbudowę i kapitalne remonty budynków mieszkalnych zostały znówelizowane (M. P. 72/379).

Rolnicze spółdzielnie produkcyjne mogą korzystać z umorzenia 50% kredytu bankowego otrzymanego na koszty budowy lub zakup pierwszego budynku dla inwentarza oraz kredytu na urządzenie mechanizacji prac w hodowli pod warunkiem osiągnięcia pewnej normy inwentarza zespołowego (M. P. 96/515). Zespoły odbudowy lub budowy zagród uzyskały prawo do pomocy państwa i pożyczek bankowych na rzecz uruchomienia produkcji materiałów budowlanych (M. P. 7/30).

Rozszerzono na rok 1959 i wprowadzono ulgowe odsetki bankowe od kredytów obrotowych dla rzemiosła i prywatnego przemysłu na finansowanie produkcji eksportowej — 4% i inwestycji związanych z produkcją eksportową — 3% (M. P. 10/37) oraz dla Centralnej Składnicy Harcerskiej — 2% (M. P. 63/327).

UBEZPIECZENIA MAJĄTKOWE

Minister finansów ogłosił zasady i tryb likwidacji zakładów ubezpieczeń, które utraciły prawo do wykonywania działalności ubezpieczeniowej (Dz. U. 40/253) oraz ustalił, że przy określaniu wysokości nie zaspokojonych należności z umów (ubezpieczenia zawartych przed wybuchem wojny nie stosuje się przepisów ustawy z 1950 r. o zmianie systemu pieniężnego (Dz. U. 39/243).

Zezwolono PZU na zawieranie z krajowcami dewizowymi umów ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody związane z ruchem pojazdu mechanicznego za granicą, a z cudzoziemcami dewizowymi za szkody w kraju i za granicą. Jednocześnie ustalono sposoby uiszczenia składki (M. P. 71/372).

Składka należna za ubezpieczenie obowiązkowe we wsiach jest w 1960 r. płatna w wysokości 75% do 31 stycznia i 25% do 31 sierpnia, natomiast W miastach i osiedlach w całości do 31 stycznia, zasadniczo po otrzymaniu wezwania płatniczego (Dz. U. 56/339).

KSIEGOWOŚĆ

W zakresie księgowości stanowiącej środek pomocniczy dla finansów, uchwała Rady Ministrów z 12 maja 1959 r. w sprawie rewizji finansowo-księgowej państwowych jednostek organizacyjnych (M. P. 58/278) reguluje zakres i częstotliwość rewizji, określa organy uprawnione do powoływania rewidentów i przeprowadzania rewizji oraz ustala zasady wykonywania rewizji. Uchwała utrwała i wzmacnia rolę księgowego. W każdym przedsiębiorstwie państwowym i w każdej jednostce budżetowej realizującej samodzielnie budżet ustala się stanowisko głównego księgowego. Mianuje go i odwołuje jednostka nadrzędna na wniosek jednostki podległej; głównych księgowych w urzędach centralnych i prezydiach wojewódzkich rad narodowych powołują same instytucje. Poza kierowaniem rachunkowością główny księgowy posiada szerokie uprawnienia w zakresie kontroli polegające na badaniu legalności, rzetelności i prawidłowości dokumentów wraz z badaniem projektów umów mogących powodować powstanie zobowiązań i kontrolowaniem operacji z punktu widzenia gospodarności. Sporządzane na koniec roku sprawozdania finansowe przedsiębiorstw, w szczególności bilanse i wyniki bilansowe są badane przez dyplomowanych biegłych księgowych, opiniowane przez komisję weryfikacyjną powoływaną przez kierownika przedsiębiorstwa i zatwierdzane przez kierownika jednostki sprawującej nadzór nad przedsiębiorstwem po przeprowadzeniu narady bilansowej. Zatwierdzone sprawozdanie jest rozpatrywane przez konferencję samorządu robotniczego. Przepisy dotyczące sprawozdań finansowych przedsiębiorstw ministrowie mogą rozciągnąć na większe jednostki budżetowe. Podstawowe elementy sprawozdania przedsiębiorstw centralnych podlegają ogłoszeniu w dzienniku urzędowym właściwego ministerstwa, jak również w jednym z miejscowych dzienników. Odrębna uchwała Rady Ministrów (M. P. 20/89) postanawia, że skrócone roczne sprawozdania przedsiębiorstw terenowych powinny być publikowane w dziennikach wojewódzkich, a nadto mogą być publikowane w miejscowej prasie według specjalnego wzoru (M. P. 44/206). Dyplomowanym biegłym księgowym jest osoba posiadająca odpowiednie kwalifikacje, która złożyła egzamin przed komisją ustanowioną przez ministra finansów i została wpisana przez ministra finansów na listę biegłych. Tytuł ten uprawnia do dodatku funkcyjnego wynoszącego 1000 zł miesięcznie.

W Ministerstwie Finansów działa główny księgowy budżetu państwa, a w wydziałach finansowych rad narodowych działają główni księgowi budżetów terenowych. Uprawnienia i obowiązki głównego księgowego budżetu są specjalnie uregulowane (M. P. 81/423). Zarządzenie ministra finansów roz-

wija szczegółowe zasady badania i zatwierdzania sprawozdań finansowych i udziału przedstawicieli organów finansowych i banków w tych czynnościach (M. P. 3/13/60).

Również zostały unormowane podstawowe zasady prowadzenia księgowości (dowody księgowe, technika księgowości, zapisy, otwieranie i zamykanie ksiąg), inwentaryzacji (spis z natury, terminy i częstotliwość inwentaryzacji, odpiśsywanie różnic), zasady sporządzania sprawozdań finansowych oraz wyceny wysokości aktywów, pasywów i wyników i wreszcie sprawy przechowywania dowodów, ksiąg, spisów i sprawozdań (M. P. 102/546).

Od 1960 r. obowiązuje nowy jednolity plan kont dla jednostek gospodarki uspołecznionej (M. P. 66/341).

Wprowadzono obowiązek prowadzenia ksiąg rachunkowych również przez kościoły i związki wyznaniowe oraz poszczególne jednostki organizacyjne tych kościołów i związków (Dz. U. 23/150).

Jerzy Lubowicki